

licere opinentur Sacerdoti Sacris operari cum ficto capillitio, ita suo capiti aptato, ut à vera, & naturali coma internosci nequeat, atque insuper apud sæpè citato Thiers. *cap. 20.* extet licentia à Cardinali Hieronymo Grimaldi, Archiepiscopo Aquensi, cuidam Sacerdoti concessa, Missam celebrandi cum coma supposititia; atamen certum est, Raynaudum, & Pasqualigum falli, ac Cardinalem Grimaldum suæ potestatis limites prætergressum; etenim, uti benè ratiocinatur Reiffenstuel *ad lib. 3. Decretal. tit. 1. num. 91.* nemo sanæ mentis inficiari potest, per fictum capillitium Sacerdotis caput velari & cooperiri; in Altari autem cooperto capite ministrare, ne Episcopo quidem permitendum, statuit Zacharias Papa in Concilio Romano anni 743. *cap. 13. relato dist. 1. de Consecrat. Can. 57. Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, ad solemnia Missarum celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite Altario Dei assistere; quoniam & Apostolus prohibet, viros velato capite orare in Ecclesia; & qui temerè præsumserit, communionem privetur.* Cuilibet verò compertum est, non posse Episcopum relaxare legem à superiore latam, neque alteri illam licentiam impertiri, quam sibimetipsi concedere nequit. Quocircà sacra Rituum Congregatio die 31. Januarii 1626. & 24. Aprilis ejusdem anni, apud Gavantum *in comment. ad rubr. Missal. part. 2. tit. 2.* decrevit: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missarum, sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, non obstante quacumque contraria consuetudine.* Cumque in Congregatione particulari, ab Alexandro VIII. anno 1690. deputata, fuerit speciatim discussus articulus, de quo in præsens tractamus, au scilicet *pileoli* nomine

comprehendatur etiam coma supposititia, ita ut neque cum hac fas sit Sacerdoti, sine dispensatione Papæ, Missam facere, etiamsi illa sit decens & modesta, qualem Pasqualigus, & Raynaudus permiserunt; responsum fuit, *comprehendi*, sicut refert Ursaya *Instit. Criminal. lib. 1. tit. 10. §. 4. num. 51.* in cujus quidem decreti sequalem Innocentius XII. per suos Apostolicos Nuntios, locorum Ordinarios moneri jussit, ne quemquam permitterent, sine Apostolicæ Sedis privilegio, cum adulterino capillitio sacrosanctum peragere Missæ Sacrificium; quemadmodum refert citatus Reiffenstuel. Quæ omnia uberius à nobis expensa fuere in citato folio pro sacra Congregatione Concilii exarato, atque *in nostra Instit. 34. & Instit. 96.*

CAPUT X.

Alia ejusdem censuræ Synodalibus constitutionibus immeritò inusta exempla; ubi de ludis, & venationibus, choreis, spectaculisque, quæ Clericis interduntur.

Post vestes, & fictam comam, eorumque fucos, ad quasdam Clericis vetitas actiones sermonem convertimus. In *can. 42. & 43. alias 35.* inter vulgares Apostolicos, sub anathematis pœna arcentur Clerici ab alearum lusu. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, alea, atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certè damnentur. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens, aut designat, aut communionem privetur. Similiter etiam laici.* Et Concilium Eliberitanum *can. 79. t. 1.* Collectionis Harduini *col. 258.* quotquot aleis luderent, à Communionem separandos decrevit: *si quis Fidelis alea, id est tabula luserit nummos, placuit*

cum

eum abstinere; & si emendatus cessaverit, post annum poterit communioni reconciliari. Putat quidem Albaspinæus *Observat. ad hunc canonem*, ideo Fideles aleis ludentes, fuisse tam gravi pœna punitos, quia tunc temporis, quo nondum extincta erat ethnica superstitio, effigies falsorum numinum habebantur pro numeris, eorumque numen invocari solebat, ut felicissimum eveniret aleæ jactus; at, si res ita se habuisset, longè adhuc graviore pœna in ludentes fideles, tamquam in idolatras, fuisset animadvertendum; quocircà verius putamus, alearum lusu omnibus quidem Christianis, sed speciatim Ecclesiasticis prohibitum, ob eandem rationem, propter quam illum damnarunt Cornelius Tacitus *in lib. de moribus Germanor. cap. 24.* & Ammianus Marcellinus *lib. 14. cap. 19. & lib. 28. cap. 22.* quia nimirum per illum homines ad fraudes, fallacias, mendacia, perjuriam, furta, aliaque enormia scelera inclinantur. *Alea siquidem* (ajebat Petrus Blesensis *epist. 74.*) *perjurii, furti, sacrilegii mater est.* Qua etiam de causa vetustæ leges Romanorum, quas laudat Taylor *dict. dubit. lib. 4. cap. 1.* aleatores exilio, aliisque mulctarunt severis pœnis; & Justinianus Imperat. *leg. 1. Cod. de aleatoribus*, sancivit, ut victus in alea lusu non posset conveniri; & si solvisset, tam ipse, quam ejus hæredes, etiam post triginta annos haberent repetitionem adversus victorem.

II. Sed, utcumque præfati canones explicentur, nullo pacto declinari possunt posteriores Ecclesiæ Constitutiones, quæ Clericos ab alearum, taxillorum, aliisque ludis cohibuere. Atque, ut prætereamus antiquiores canones, congestos à Christiano Lupo *in notis ad can. 50. Trullanum tom. 2. pag. 958.* Synodus Romana sub Eu-

genio II. *can. 11. tom. 5.* Collectionis Harduini *col. 66.* adeo indecorum putavit, Sacerdotem ludis operam dare, ut ne ludentes quidem spectare, fas illi esse, statuerit: *Sacerdotes sedule Divina debet perscrutari, & ammonere eloquia.... Quamobrem ludos aliquos coram se fieri non delectentur. Transgressor quippè inventus, ammonitione Episcopi ulterius agere desinat; sin autem, canonicè judicetur.* Eugenii autem prohibitionem instauravit Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi, relato *in Cap. 15. de vit. & honest. Clericor.* Clericis præcipiens: *Ad aleas, & taxillos ne ludant, nec hujusmodi ludis intersint.* Quotquot autem post Innocentium celebratæ sunt Synodi, huic decretali inhærentes, ab iisdem ludis Clericos quam longè abesse jusserunt. Ita quippè sanxere Concilium Bitterrense anni 1255. *can. 24.* Salisburgense anni 1420. *cap. 4.* Toletanum anni 1473. *c. 11.* aliaque congesta à Thomasino *de vet. & nov. Eccles. discip. part. 3. lib. 3. cap. 46.*

III. Quamvis porrò sacri canones alearum dumtaxat, & taxillorum ludi plerumquè meminerint, omnem tamen lusu prohibere voluisse, à fortuna potius, quam ab industria, & arte, pendentem, opportune animadvertunt Valensis *ad tit. 1. lib. 3. Decretal. n. 12.* & S. Antoninus *Summ. part. 2. tit. 1. cap. 23.* Quinimò Tuldenus *ad tit. Cod. de aleatoribus*, magis adhuc generatim accipiendam voluit similem legum civilium prohibitionem, quam ad omnem lusu, lucri causa exercitum, extendit, inquit: *Non tantum tesserarum lusus, sed quicumque alius, perinde à fortunæ eventu, immò vel à solertia pendens, continetur, & in lucrum exercitum improbatur.* Quare Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 12. de reform.* non

ab

ab hoc, aut ab illo, sed universim ab illicitis ludis, Clericis abstinendum edixit; Episcoporum scilicet iudicio relinquens, determinare, pro diversis personarum locorum, & temporum conditionibus, quinam essent illiciti reputandi. Tridentino statim obsequens S. Carolus Borromæus, in suo Concilio Provinciali Mediolanensi I. part. 2. Actor Eccl. Mediol. part. 1. pag. 19. accuratum habuit delectum ludorum, quibus fas, quibus nefas esset Clericis sese oblectare; eosque potissimum abstinere voluit à ludo *aleæ*, & *tesserarum*, ac *talorum*, atque à *globis*, qui *malleis ligneis impelluntur*, item *foliis*, *id est pile majoris*. Alia verò alibi celebrata Concilia, unanimi pariter consensione, lusum alearum, seu pictarum pagellarum, & taxillorum, Clericis indecentem, atque illicitum declararunt; alios verò ludos plerumquæ speciatim non nominarunt, sed generatim omnem ludum Clericis vetitum dixere, qui eorum statuit indecorus videretur. Ita Concilium Burdigalense anni 1583. tit. 21. de vita & morib. Clericor. tom. 10. Collectionis Harduini col. 1759. Ab *alea*, *tesseris*, *chartis*, & *quovis alio vetito*, & *indecoro ludo*, cum *privatim*, tam *publicè* penitus abstineant. Concilium Aquense anni 1585. tit. de vit. & honest. Cleric. ibid. col. 1543. Ne *pagellis pictis*, aut *alea*, atque hujusmodi ludi genere ludant, aut ludentes spectent. Narbonense anni 1607. cap. 41. tom. 11. Collectionis Harduini col. 44. Non ludant *aleis*, *tesseris*, *chartis*, aut *alio ludo prohibito*, vel *indecoro*, præsertim *publicè*.

IV. Dubitari autem solet, an inter indecoros, ac proinde illicitos, recenseri debeat ludus *scachorum*. Illum certè damnavit S. Petrus Damianus op. 20. cap. 7. tit. 3. Oper. graviter objurgans Florentinorum Episcopum, secum

iter agentem, quem scachis, ad fallendum tempus semel lusisse deprehenderat; cumque Episcopus, ad se excusandum, scachos ab aleis distinguere conaretur, S. Petrus *ibidem* Episcopi excusationem in hunc modum refellit: *Scachum Scriptura non ponit, sed utriusque ludi genus alea nomine comprehendit. Quapropter, dum alea prohibetur, & nominatim scacho nihil dicitur, constat proculdubio, utrumque genus uno vocabulo comprehensum, unius sententiæ auctoritate damnatum. Et ne quispiam Damianum nimio zelo obreptum existimet, audiat Cardinalem Baronium ad annum 1061. num. 42. ita illum, ejusque sententiam defendentem: Quem sciolus quispiam redarguat hallucinatum, dum sub aleis redigit scachos, quos, non ut aleas dubia fortuna volvit, sed humani ingenii acumen exercet. Sit utcumque velit, ad Pauli sententiam redigendi proculdubio sunt Sacerdotes, qua ait, non licere, quæ non edificunt; non licere, quæ non edificunt. Neque Damiano refragatur Concilium Mexicanum anni 1585. confirmatum à Sixto V. anno 1589. quod lib. 3. tit. 5. tom. 10. Collectionis Harduini col. 1671. scachorum ludum licitum reputans, Clericis permisit; Damianus quippè Episcopum reprehendit, qui in spatiosa domo cum commœnantium turba resedit, iisque astantibus, vespertinum tempus in scachorum vanitate consumpserat; Concilium autem Mexicanum Clericos ludere permisit in occulto tantum, honestæ recreationis causa, & adjecta lege, ne multum pecuniæ in eum lusum impenderent: Scachis (inquit) aut aliis ludis permissis, ne ludant in locis publicis, aut in domibus, quo ad id multitudo hominum convenit, veluti in domibus aromaticorum, aut tonsorum. Si autem in oc-*

cul-

culto ludos licitos hujusmodi exeruerint, numerosa pecunia in eis non intercedat; aliter enim pro qualitate excessus corrigentur."

V. Hæc, quæ jam diligenter à Nobis expensa sunt in nostra Inst. 37. non abs re hîc duximus repetenda ad nostrum etenim collineant scopum absolventi à nimia severitatis censura Episcopales Constitutiones, arcentes Clericos ab alearum, taxillorum, aliove simili ludo. Non proinde tamen quisquam Nos oblitos existimet doctrinæ Divi Thomæ, quam lib. 10. cap. 2. num. 2. commemoravimus, posse nimirum ludum non solum culpa vacare, verum etiam ad virtutem eutropeliæ pertinere; nam ut ibidem, duce eodem S. Thom. insinuavimus, tot ad illum cohonestandum requiruntur conditiones, ut ex earum defectu facile in vitium degeneret, præsertim in Ecclesiasticis, à quibus vix potest sine scandalo exerceri. Neque eosdem nimium ludo indulgentes à culpa eximit consuetudo, quam veluti manifestam corruptelam jamdiu improbat Innocentius III. in Cap. Inter dilectos, 11. de excessib. Prælator. ubi Clericum alearum lusui addictum, & obtentu consuetudinis Gallicorum Clericorum, qua ferè universi Clerici sic frequenter ludunt, sese excusantem, in hunc modum refelli: "Nos, qui ex officii nostri debito pestes hujusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos (occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis materiam devenitur) penitus improbamus, excusationem prælicitam, quæ per pravam consuetudinem, quæ corruptela dicenda est, palliatur, frivolum reputantes; cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis delinquendi auctoritas usurpatur."

Tom. II.

"tur, &c." Quamobrem, licet superius laudatus Alrovitus nimium rigidam existimaverit Synodalem Constitutionem Episcopi Vasionensis in sacra Congregatione Concilii die 20. Decembris 1687. examinatum, quæ excommunicatione lata sententiæ percollebantur Sacerdotes aleis, vel taxillis ludentes; conclusit tamen, poenam quidem esse mitigandam, sed prohibitionem ratam ac firmam habendam; sicuti cit. cap. 2. num. 2. lib. 10. retulimus.

VI. Detecta calumnia impacta Synodali Constitutioni Clericos deterrenti ab illicitis ludis, eluenda remanet alia, quæ alteri aslingitur Synodali Statuto, quo iidem cohibentur à venatione. Scimus quippè, nullam forsassè Episcoporum sanctionem fuisse umquam majori conatu impetitam, & tamquam nimium severam per omnium ora traductam, quam ea, quæ Ecclesiasticis prohibet venationis exercitium, quod nedum honestum, sed ad animum relaxandum, interdum necessarium plerique dicitant; & tamen, si vera fateri oportet, non facile aliam inveniemus Constitutionem, quæ sit Juri communi conformior, & in qua verus Ecclesiæ spiritus magis eluceat. Venationem siquidem Episcopis, Presbyteris, & Diaconis vetuit Synodus Agathensis anni 506. cap. 55. relato à Gratiano dist. 34. Can. 2. atque à Gregorio IX. in suis Decretalibus inserto in cap. 1. de Clerico venatore, etsi utrobiquè falso adscribatur Concilio Aurelianensi: "Episcopis, Presbyteris, Diaconibus canes ad venandum, aut accipitres habere non liceat. Quod si quis talium personarum in hac voluntate detectus fuerit; si Episcopus est, tribus mensibus se à communione suspendat; Presbyter duobus mensibus se abstin-

E

neat;

„neat: Diaconus uno ab omni officio, „vel communionem cessabit;” *tom. 2. Collectionis Harduini col. 104.* quem canonem totidem ferè verbis renovavit Concilium Epaonense anni 517. *can. 4. ibid. col. 1048.* Concilium verò Germanicum anni 742. *can. 2. relato in cap. 2. de Cleric. venat. & Concilio Aurelianensi pariter attributo,* ait: „Necnon & illas venationes, „& silvaticas vagationes cum canibus, „omnibus servis Dei interdiximus, & „ut accipitres, & falcones non habeant;” *t. 3. Collectionis Harduini col. 1920.* Pœnam porrò à Concilio Agathensi Episcopis, Præsbyteris, & Diaconis venationi operam dantibus irrogatam, iterum iisdem inflictam reperimus in antiqua Collectione Canonum Pœnitentialium, ab Auctore anonymo conscripta ante sæculum IX. quæ extat. *tom. 1. Spicileg. Lucæ Dacherii pag. 555.* Cumque Subdiaconatus, qui olim minoribus accensebatur Ordinibus, fuerit postea inter sacros cooptatus, quod sæculo XI. evenisse, colligitur ex Micrologo de Ecclesiast. Observat. *cap. 8.* asseritque Morinus de sacram. Ordinat. *part. 3. exercit. 12.* proinde sub eadem pœna etiam Subdiaconos venatores comprehensos voluit sexta Synodus anno 1265. habita à Nicolao Gelant Episcopo Andegavensi *c. 2. tom. 1. Spicileg. pag. 729.* Et, quia Canones aliquid aut prohibentes, aut præcipientes Clericis, Sacris initiatis, illud idem præcipere, aut prohibere consueverunt etiam Clericis Minorum Ordinum ex Ecclesiæ stipendiis victitantibus, idcirco Concilium Parisiense anni 1212. *p. 1. cap. 3.* statuit: *Prohibemus etiam universis Clericis Beneficiatis, ne canes, aut aves habeant ad venandum, vel aucupandum, aut venationi, sive aucupationi inserviant;* *tom. 5. part. 2. Collectionis Harduini*

col. 2001. & Concilium apud montem Pessullanum anni 1215. *can. 7. ibid. col. 2047.* addidit, ut, si quando Clerici Beneficarii sese venatoribus comites adjicerent, quod tamen rarissimò fieri permisit, nequaquam illis liceret aves venatorias propria manu gestare: „Nec Episcopus, nec „Clericus Cathedralis, vel Conventualis Ecclesiæ, vel alius Clericus de „Beneficio Ecclesiastico vivens, aves „venatorias habeat in propria domo. „Et, si aliquandò exeat cum laicis „ad venandum, gratia spatiandi, quod „rarò fieri expedit, propria manu „hujusmodi aves non portet.” Cui concinit Concilium Albiense, anno 1254. celebratum à Zoeno Episcopo Avenionensi, Apostolicæ Sedis Legato, *cap. 15. tom. 1. Spicileg. p. 722.* „Aves venatorias præterea quisquam „Clericus in Sacris Ordinibus constitutus, vel alius, qui de Beneficio „Ecclesiastico sustentatur, in publico „manu propria deferre non præsumat.” Alia plura à venatione Clericos ablegantia Concilia, congesta sunt à Gonzalez in *cap. 1. de Cler. ven. num. 3.* atque à Thomassino de *vet. & nov. Eccl. discipl. p. 3. lib. 3. cap. 46.*

VII. Quare mirum non est, quod Petrus Blesensis *epist. 56. ad Gualterum Episcopum Rossensem, atque epist. 61. ad Archidiaconum Salisberiensem,* adeo vehementer objurget Clericum venatorem, ut se valde timere simul affirmet ne is in ultimo ultricis iræ die inter hædos, non inter Christi oves, sit numerandus. Nihilominus Cardinalis Papiensis *epist. 48.* artis venatoriæ patrociniū quodammodo suscipere non dubitavit; sed, uti benè observat Thomassinus *cit. c. 46. n. 10.* tam arctis eam circumscripsit limitibus, ut vel sic damnasse magis illam, quam defensitasse videatur; fatetur quippè,

nec

nec sibi videri, posse Episcopos, & Parochos venationi tutò vacare; sed eam non esse improbandam ait in Cardinali, cui nulla incumbat animarum cura. Ita nimirum Papiensis, propriam potius, quam aliorum causam agens, suum excusavit nimium venandi studium, de quo fuerat in Consistorio à Cardinali Attrebatensi reprehensus. At laudatus Thomassinus, quamquam Papiensis factum excusset, eò quòd valetudinis tantum causa, & medicorum consilio, aliquandò venationi indulgeret, quod ipsemet testatur; ejus tamen sententiam, Cardinales à communi lege universim eximentem, pluribus convellit argumentis. Plura pariter in Clericos venatores accumulavit Theophilus Raynaudus in Opere inscripto *Mala è bonis Ecclesiæ, lib. 2. sect. 3. cap. 4. n. 26. & seq. Oper. tom. 12. pag. 210.* & in altero Opere, cui titulus *Religiosus loricatorus, præsupposit. 1. tom. 17. p. 195.* ubi inter cætera affirmat, venationem etiam hoc nomine debuisse Clericis interdici, quòd ea sit quoddam quasi bellum, aut saltem belli simulacrum & præludium, sicuti illam dixere Xenophon. *lib. 1. de venat. Tullius lib. 1. de natura Deorum. Philo lib. 1. de vita Moysis,* probatque Mercurialis *lib. 3. de art. gymnast. cap. 15.*

VIII. Verum, cum duo sint venationum genera; alia siquidem est clamorosa, alia quieta; illa magno armorum, canum, accipitrum apparatu & tumultu exercetur, ut apri, cervi, & majores feræ capiantur; altera solis laqueis, & retibus, aut etiam armis, sed paucis adhibitis canibus, ad occidendum lepores, vulpes aliasve minores feras, sine ullo strepitu instituitur; hinc orta est quæstio inter Doctores, an utraque sit Clericis interdicta. Solam quidem clamorosam

illis vetitam affirmant Glossa in *cap. 1. verb. Voluptate de Cleric. venat. Sylvester verb. Venatio. vers. Quantum verò ad personam. Bellet. disquisit. Cleric. part. 1. tit. de discipl. Cleric. §. 19. Lessius lib. 2. de justitia, & jure cap. 5. n. 40. Barbosa in cit. cap. 1. n. 2. Pirhing ad tit. de Cleric. venat. num. 3. Reiffenstuel ibid. num. 5. & 6.* At, licet hæc opinio communior sit, magisque inter Doctores recepta, opposita tamen videtur certè Juri conformior; siquidem allegati canones à venatione Clericos arcent, quæ non armis, sed solis avibus venatoriis, putà falcone, aut accipitre, ac propterea sine ullo tumultu & strepitu exercetur; uti illos legenti est manifestum. Accedit, quòd, quamquam in Jure receptum sit, ex homicidio merè casuali, ab eo perpetrato, qui operam dabat rei licitæ, nullam incurri irregularitatem, quòd planè colligitur ex *c. Lator. 9. c. Dilectus, 13. c. ex litteris, 14. c. ex litteris 15. & Cap. Significasti, 16. de homicidio;* nihilominus sacra Congregatio Concilii sæpius irregularem declaravit Clericum, qui, cum vacaret venationi non clamorosa, sed quieta, hominem, fortuito interfecerat, quòd utique argumento est, eam existimasse, omnem venationem, etiam non clamorosam, esse Clericis prohibitam. Verum cum fortassè sacra Congregatio ita declaraverit, eò quòd non satis compertum haberit, à Clericis, de quibus agebatur, omnem adhibitam fuisse diligentiam ad evitandum homicidium, quòd profectò necesse est, ne ex illo, quamquam ex licito opere, absque dolo subsequuto, inducatur irregularitas, quòd cum communi docent Covarr. in *Clem. Si furiosus, 2. part. §. 4. num. 2. Ugolinus de irregul. cap. 18. Avila eod. tract. 7. part. disp. 6.*

E 2

sect.

sect. 1. idcirco controversia remanet adhuc indecisa.

IX. Ex hac verò opinionum varietate factum est, ut Episcopi in suis Synodis, etsi unanimi confessione decreto institerint Concilii Tridentini, quod *sess. 24. cap. 12. de reformat. Canonicos Ecclesie Cathedralis ab illicitis venationibus, & aucupis abstinere jussit*; non omnes tamen convenierint in determinando, quam venatio esset Clericis licita, quam illicita; in aliquibus quippe Synodis quæcumque venatio est Ecclesiasticis interdicta; in aliis sola clamorosa; in quibusdam à venatione prohibentur solis diebus festis; in aliis nulla die venari permittuntur sine Episcopi licentia; alicubi à venatione deterrentur poena suspensionis; alibi sola poena pecuniaria. S. Carolus Borromæus in suo Concilio I. Provinciali anni 1565. *part. 2. Act. Eccles. Mediol. p. 1. pag. 19.* de Clericis loquens, absolute ait: *A venatione abstinerebunt*; in Synodo verò Dioecæsana XI. *Act. Eccles. Mediol. part. 2. pag. 414.* iisdem inhibuit alere, & habere canes, vel catellos; atque in Concilio Provinciali Mediolanensi V. anni 1579. *part. 1. ibid. pag. 214.* etiam laicos tempore Quadragesimæ, festisque diebus, à venatione compescuit; quod ipsum iterum vertit in Edicto de observatione Quadragesimæ, *Actor. part. 3. pag. 442.* Equidem Auctor. *homil. 33. de Quadragesim. inter Opera Ambrosii, relatæ in Can. 13. dist. 86.* jejunium cum venatione ritè componi posse negavit: "An putatis illum jejunare, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non Beatorum Martyrum loca sancta perquirat; sed surgens congregat servulos, disponit retia, canes promittit, saltus, sylvasque perlustrat?" Et Nicolaus I. respondens ad consulta

Bulgarorum: *num. 44.* nulli fas esse putavit tempore Quadragesimæ venationi indulgere: "Nulla ratio sit in quadragesimali tempore venationibus; uti; venantes enim nihil, præter carnes, captant. Ut ergo nihil carnale sectari videamini, decenter à carnibus captandis, in quadragesimali præcipue tempore, vobis est abstinendum. Quanto enim jejunii tempore arctius est Divinis cultibus insistendum, tanto est in cunctis mundi nocivis oblectamentis longius recedendum, præsertim cum neminem, nisi reprobos, venationes exercuisse, sacra designet historia." *tom. 5. Collectionis Harduini col. 369.* Quibus postremis verbis ad illud idem alludit Niclaus, quod conicerat Hieronym. *in Psalm. 90. relat. in can. 11. dist. 86. Esau venator erat, quoniam peccator erat. Et penitus non invenimus in Scripturis sanctis, sanctum aliquem venatorem; piscatores invenimus sanctos.*

X. Ex quibus omnibus conficitur, non posse nimiam severitatis rotæ aspergi Synodalem Constitutionem, ablegantem Clericos, præcipue majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum possidentes Beneficium, à venationis exercitio. Etenim non nisi temerè reprehenditur Constitutio, cui juris communis sanctiones, & Sancti Caroli Borromæi auctoritas patrocinantur.

XI. Magis autem temerè nimii rigoris censura appingitur Synodali Statuto, quo Ecclesiastici à choreis, commediis, aliisque spectaculis longè abesse jubentur, & gravioribus adhuc poenis percelluntur, quos choreas ducere, aut personatos incedere, aut commediæ actores esse non pudet. Quis enim obloqui audeat de hac sanctissima Constitutione, vero Ecclesie spiritu referta, omniumque Conciliorum

auc-

auctoritate munita? Enimverò, sive antiquas, sive recentiores post Tridentinum coactas Synodos percurramus, omnes vehementer Clericis successuisse comperimus ab hisce foedis oblectamentis sese non continentibus. Synodos Laodicena circa annum 372. celebrata *cap. 54. relato de Consecrat. dist. 5. can. 37.* "Non oportet, ait, Ministros Altaris, vel quoslibet Clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut scenis exhibentur, interesse; sed, antequam thymelici ingrediantur, surgere eos de convivio, & abire." Synodus Venerica anni 465. & Agathensis anni 506. unum, eundemque canonem formarunt, Gratiani decreto *dist. 34. Can. 19.* insertum, hisce verbis conceptum: "Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores, licentia non est, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia, nec his cœtibus misceantur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obsceni motus corporum choreis & saltibus afferuntur; ne auditis, aut obtutus sacris Mysteriis deputatus, turpi spectaculorum, atque verborum contagione polluantur." Has sanctissimas leges renovavit S. Carolus Borromæus in suo Concilio Provinciali I. *part. Act. Eccles. Mediol. part. 1. pag. 10.* ita discernens: "Clerici personati non incedent, choreas privatas, aut publicas non agent, nec spectabunt... Fabulis, commediis, & hatiludiis, aliisque profanis, & inanibus spectaculis non intererunt, ne aures, & oculis sacris officiis addicti, ludricis, & impuris actionibus, sermonibusque distracti polluantur." Sancti Caroli vestigia calcavimus Patres Concilii Burdigalensis, anni 1583. *tit. 21. tom. 10. Collectionis Harduini col. 1356.* Bituricensis, anni 1584. *tit. 25. can. 6. ibid. col. 1486.* Aquensis anni

Tom. II.

1585. *tit. de vit. & honest. Clericor. ibid. col. 1543.* idem, iisdemque ferè verbis edicentes, quod ille statuerat. Et S. Franciscus Salesius in suis Synodalibus Constitutionibus *part. 3. tit. 4.* ipso facto à Divinis suspensos voluit Sacerdotes eò sceleris devenientes, ut choreas nedum spectare, sed & ducere auderent.

XII. Nimis porrò laxa, ne dicam aperte erronea & scandalosa est doctrina, quam tradit Lucius Ferrarius in sua *Bibliotheca Canonica tom. 2. verb. Clericus art. 4. num. 17.* ubi, etsi fateatur, non esse Clericis permittendum comicos agere, seu commediarum actores esse, attamen à gravi culpa eosdem absolvit, commedias spectantes, quantumvis turpes, atque obscenas, dummodò ex illarum auditione nullum sibi imminere prævideant probabile periculum in populum ingerat scandalum: *Vetrum, ait, si commediæ audiantur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus, etiam si res turpes represententur, & modus representandi sit turpis, probabilius est, non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod modò videtur cessare, & non esse, quia frequentissimum est Clericis commediis interesse.* Quis enim est, qui non intelligat, rerum obscenarum vel solam narrationem pravos animi motus in audientibus scitare, eosque sensim ad interitum disponere, juxta illud Apostoli effatum *1. ad Corinth. 15. Corruptunt mores bonos colloquia mala?* Qua igitur ratione, quo pacto evenire poterit, ut suæ spiritualis ruidæ periculum declinet, qui earumdem turpium rerum theatri interest representationi, quæ plus certè efficacitatis habent ad spectatorum mentes perturbandas, animos commovendos, & tandem

E 3

ad

ad peccatum inducendos? Quocirca etiam mollioris ethices sectatores, ejusmodi commœdias damnant, & nedum Clericos, sed laicos quoque eas inspicientes, vix unquam gravem culpam evadere, communi calculo docent cum D. Thoma in 4. dist. 16. q. 4. art. 2. q. unic. 2. »Ad secundam quæstionem, secundum quod hujusmodi »spectacula, si sunt rerum turpium, »& ad peccatum provocantium, studiosa eorum inspectio peccatum est, »& quandoque in eis tanta potest libido adhiberi, ut sit etiam mortale; »unde à tali inspectione omnes se arcere debent.»

XIII. Supervacaneum autem reputamus pluribus prosequi hoc cæteroquin gravissimum argumentum, quoniam jam illud copiosè pertractavimus in nostra Instit. 37. & Instit. 76. ubi plura in commœdiarum, & chorearum detestationem ex probatis Auctoribus excepta accumulavimus. De eodem argumento legi etiam potest secunda pars summæ Theologicæ S. Antonini lib. 3. cap. 6. & 7. theologicis notis illustrata, atque epist. 3. & 30. in Append. ad Theolog. domag. & moral. Natalis Alexandri, & Thomasinus cit. part. 3. lib. 3. cap. 45. & 46.

CAPUT XI.

Immeritò nimie severitatis insimulatur constitutio præscribens Sacerdotibus assiduam lectionem antiquorum Canonum Pœnitentialium.

Tanta diligentia majores nostri disquirebant, quæ unicuique peccato esset imponenda pœnitentia, ut, si enorme aliquod audiretur perpetratum crimen; quod vel ratione sui, vel ratione adjunctæ circumstantiæ, quandam peculiarem, & gra-

viorem redoleret nequitiam, & turpitudinem, simul statim convenirent Episcopi ad deliberandum, quo pœnitentiæ genere esset illud expiandum; reque maturè discussa, ac tandem deliberata, singuli parœciis suis, quod communi consensu statutum fuerat, significabant. Hujus vetustissimæ Ecclesiæ praxis locupletissimus testis est Sanctus Cyprianus multis in epistolis, præcipuè *epistola 14. 18. 53. & 62.* eamque pluribus monumentis comprobat doctissimus Morinus de *Pœnitentia lib. 4. c. 17. lib. 6. cap. 14. & 15.* Tanti præterea momenti negotium æstimabatur, ut peccatores dignam, suoque reatui æquam subirent pœnitentiam, ut interdum etiam Romani Pontificis ea de re exquireretur sententia; & quandoquæ ad eundem ipse reus remitteretur dijudicandus, qua, & quanta pœnitentia à Deo, atque ab Ecclesia reconciliationem consequi mereatur. Theodebertus Francorum Rex Vigilium Papam interrogavit, qua pœnitentia plectendus esset, qui fratris sui uxorem duxerat; cui interrogationi Vigilius satisfacit epistola ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, quam habemus *tom. 1. Concil. Galliæ pag. 246.* In Concilio Lemovicensi anni 1031. *tom. 6. Collectionis Harduini part. 1. col. 891.* decretum est: »Si Episcopus parochianum suum »cum testibus, vel litteris Apostolicis »ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis »fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiam imponendam, hic talis licenter »à Papa remedium sumere potest: » ibidemque circa finem factum narratur cujusdam militis Vasconis, qui, jubente Vasconum duce Sancio, seniorem suum occiderat, sed postea pœnitentia ductus Episcopum adiit, &

LIBER XI. CAPUT XI.

quo hoc accepit responsum: »Nescio tibi consilium ferre pœnitentiæ, »sed vade quantociùs ad Papam Romanam. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo, »si te ille abjecerit, numquam nec à me, nec ab aliquo invenies pœnitentiam.»

II. Quam autem aut Episcopi, aut Pontifices Maximi certo crimini semel imponendam statuerant pœnitentiam, in codicem referebatur, qui *Liber Pœnitentialis* est nuncupatus, ut deinceps regula esset, ad quam inferiores Sacerdotes se conformarent; & ne quisquam ab ea recederet, Episcopus in sua Synodo, atque in Dioecesis visitatione, id potissimum investigabat, an quilibet Presbyter librum haberet Pœnitentialem, suæ Dioecesis proprium, & an, secundum quod ibi præscriptum erat, pro modo culpæ, pœnitentiam injungeret. Discimus id ex Burchardo apud quem *lib. 1. cap. 94.* inter ea, quæ Episcopi in Dioecesis Synodis quærere debent, hoc interrogat. 58. continetur: *Est aliquis, qui modum pœnitentiæ sibi injunctum non custodierit?* atque ex Reginone, suam canonum collectionem à modo exordiente visitandi Ecclesias, ubi *cap. 95.* hæc singulis Presbyteris ab Episcopo, aut Archidiacono facienda proponitur interrogatio: »Si habeat Pœnitentiale Romanum vel à Theodoro Episcopo, »aut à Venerabili Presbytero Beda editum, ut secundum quod ibi scriptum est, interroget confitentem, aut confesso modum pœnitentiæ imponat.»

III. Multi ex hisce libris Pœnitentialibus, ab Episcopis exaratis, perierunt; atque utinam ille extaret, quem accuratissimè conscripserat Cyprianus, ut ipsemet *epist. 52. ad Antonianum* testatur; inde enim exactissimæ pris-

corum Patrum in puniendis peccatis diligentia luculentum haberemus testimonium; sed licet plures ex illis desiderarentur, plures tamen, sapientissimo Dei consilio ad nos pervenerunt, ut ex illis discamus, quinam fuerit in Ecclesia Catholica veræ pœnitentiæ spiritus. Antonius Augustinus ad suam Juris Canonici epitomem antiquum attexuit Pœnitentiale Romanum, novem in titulos distributum, in quibus varia recensentur criminum genera, atque ex Conciliis, summorum Pontificum epistolis, ac Patrum sententiis, pœnitentiæ describuntur pro singulis imponendæ; & fortassè hic liber ille idem est, quem Nicolaus I. se mississe scribit ad Bulgaros, in responsione ad eorum quæsitam c. 75. *Judicium Pœnitentiæ, quod postulatis, Episcopi nostri, quos in patriam vestram missimus, in scriptis secum utique deferrent; aut certè Episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc, cum opportuerit, exhibebit, t. 5.* Collectionis Harduini *col. 378.* Post Gratiani Decretum in editione Romana habentur canones Pœnitentiales, desumpti ex Summa Astensi; eosdemque canones, à mendis purgatos, qui librarium incuria in eos irrepserant, laudatus Antonius Augustinus adjecit libris Pœnitentialibus, Romano, Bedæ, & Rabani, opportunis & eruditis notis à se exornatis. Alios antiquos libros Pœnitentiales in lucem protulit Morinus in *Append. ad tract. de Pœnit.* Alios evulgavit Martene *tom. 2. de antiq. Eccl. ritib.* Liber Ven. Bedæ de *remediis peccatorum*, editus est *t. 6. Concilior.* Collectionis Labbeanæ, Capitulare Theodulphi Episcopi Aurelianensis, publici juris fecit Baluzius *tom. 7. Miscellan. pag. 21.* Muratorius bins Pœnitentiales ex Italicis depræpsit bibliothecis, alterum scilicet ex codice ms. Capituli Canonorum Vero-